

Kaupunkiluonto ja metsät

Kaupunkiluontoon ja -metsiin pätevät samat ekologiset säännöt kuin mihin tahansa muuhun ekosysteemiin. Kaupunkiluonnolla on kuitenkin erityispiirteitä, jotka on hyvä ottaa huomioon viheralueiden suunnittelussa ja hoidossa:

- laikuittainen elinympäristörakenne (viheralueet ovat palasina rakennetun ympäristön ja asutuksen välissä)
- elinympäristölaikkujen huono kytkeytyneisyys (laikut erillään toisistaan)
- paljon erilaisia elinympäristöjä (mm. rakennettuja puistoja, metsiä, pientareita)
- tulokaslajien runsaus (suuri osa kaupunkilajeista on tulokkaita; aggressiiviset, alkuperäislajistolta elintilaa vievät lajit ongelmallisimpia, mm. jättipalsami)
- biotooppien varhainen sukkessiovaihe (esim. metsien hoidossa metsä ei kehity ns. luontaisen kaltaisesti sukkession loppuun asti, puut nuoria ym.)
- ihmistoiminnan vaikutus (ihmisen ja luonnon vuorovaikutus: ihminen ei ole välttämättä häiriötekijä, vaan osa kaupunkimetsien dynamiikkaa!)

Mikä on kaupunkimetsä?

Kaupunkimetsällä tarkoitamme minkä tahansa kokoista, kaupunkiasutuksen sisällä tai sen välittömässä läheisyydessä sijaitsevaa, metsäkasvillisuutta käsittävää metsäalaa. Kaupunkimetsän kasvillisuus on luontaisen metsäkasvillisuuden kaltaista ja vähemmän hoidettua kuin muilla kaupunkiviheralueilla. Suomessa kaupunkimetsälaikkujen pinta-ala voi vaihdella parista hehtaarista satoihin hehtaareihin. Helsingin metsistä suurin osa on alle 2 ha kokoisia, tyypiltään tuoreita tai kuivia kangasmetsiä, joiden yleisimmät puulajit ovat kuusi tai mänty.

Ihmistoiminnan vaikutus

Kaupungeissa ihminen vaikuttaa luontoon ja metsiin monin tavoin. Emme siis voi sanoa, että kaupunkiluonto olisi koskematonta tai luonnontilaista. Voimme kuitenkin suojella kaupunkimetsien luonnonmukaisuutta, alkuperäislajistoa ja luonnon monimuotoisuutta sellaisena kuin se kaupunkiympäristössä voi esiintyä.

Ihminen saattaa toiminnallaan esimerkiksi luoda täysin uusia elinolosuhteita tai muuttaa lajistorakennetta. Kun rakentamisen seurauksena metsät pienenevät, niihin kohdistuu yhä suurempi virkistyskäyttöpaine. Tämä vaikuttaa monin tavoin metsän ekologiaan (esim. kuluminen, maaperän tiivistyminen, eroosio)

Laikuittaisuus ja pirstoutuminen

Rakentaminen ja maankäyttö pirstoo kaupunkiviheralueita yhä pienemmiksi laikuiksi. Pirstoutumisen seurauksena myös kytkeytyneisyys vähenee, mikä voi johtaa laikkujen välisen yhteyden katkeamiseen. Elinympäristölaikun koolla ja kytkeytyneisyydellä on vaikutusta lajien selviytymiseen! Kaupunkimetsät tulisi säilyttää verkostomaisena ja metsälaikkujen väliset viherkäytävät, niin sanotut ekologiset yhteydet tulisi ottaa huomioon maankäytön suunnittelussa.

Kaupunkimetsäliikkeen ehdotus kaupungin metsien hoitoperiaatteiksi:

1. Paikallisen lajiston monimuotoisuuden turvaaminen

Kaupunkimetsien luonnonhoidon perustana tulee olla riittävä lajistokartoitus. Alueella tulee kartoittaa ainakin elinympäristötyypit, eläimistö, kasvisto, perussammalisto ja lahottajaeliöstö. Metsien käyttöä ja hoitoa suunnitellaan siten, että sillä ei aiheuteta haittaa nykyiselle lajistolle tai virkistyskäytölle. Kulutuksen tai muun häiriön aiheuttamia muutoksia voidaan hoitaa ohjaamalla kulkua mm. maahan jätettyjen puiden tai pienpuustotihentymien avulla. Paikallisesta monimuotoisuudesta tiedotetaan julkisesti.

2. Pienimuotoisuuden vaaliminen

Metsän puustoon, kasvistoon, eläimistöön, pinnan rakenteeseen ja elinympäristöihin liittyvät ominaispiirteet tulee huomioida ja hoitotoimenpiteet toteutettava siten, että ne eivät aiheuteta vahinkoa mm. pohjakerroksen sammalille.

3. Hallittua hoitamattomuutta

Hoitotyö on kallista ja turhaa. Metsien voidaan antaa kehittyä rauhassa ja hoitaa vain siinä tapauksessa, että ihmisen aiheuttama kulutus- tai muu toiminta uhkaa metsän monimuotoisuutta.

4. Puuston luontaisen rakenteen suosiminen

Kaupunkimetsissä on runsaasti kookkaita kuusia ja koivuja. Monet hakkuut kohdistuvat juuri "vanhoihin" kuusikoihin ja puustoa pyritään nuorentamaan. Hoitotoimenpiteiden yhteydessä:

- Metsien puuston nykyistä ikärakennetta tai puulajijakaumaa ei muuteta
- Puuston rakenteessa pyritään kerroksellisuuteen
- Pensaskerrokseen jätetään aina suuri määrä pienpuustoa
- Puuston kokonaistilavuutta ei vähennetä
- Tuotetaan sekä pysty- että maalahopuustoa

5. Työt tehdään käsityönä oikeaan aikaan

- Hoito perustuu yksittäisten puiden poistoon
- Puut hakataan metsurityönä
- Puut korjataan hevostyönä tai kevyillä maastureilla
- Kaikki työt tehdään roudan aikaan